

**UNIVERSITAT DE GIRONA
DEPARTAMENT DE GEOGRAFIA**

**PENSAMENT GEOGRÀFIC
(TEORIA I METODE EN LA GEOGRAFIA CONTEMPORÀNIA)**

Quart Curs

Prof.: Joan Nogué i Font

Curs 1992-93

A. OBJECTIUS

Aquesta assignatura no és, pròpiament, una història de la geografia des dels seus orígens fins avui dia. És, sobretot, *una reflexió sobre la geografia contemporània, aquella que s'ha anat forjant al llarg del segle XX*. Es pretén que l'alumne conegui els enfocaments teòrics i metodològics més significatius d'aquest segle, és a dir aquells que han marcat i marquen la teoria i la pràctica de la geografia contemporània.

El llicenciat en geografia té, en aquests moments, interessants perspectives professionals, que es concreten en tres grans sortides: la recerca de base, el món de l'ensenyament (des de l'ensenyament mig a la Universitat) i la geografia aplicada, ja sigui en l'Administració pública o en el sector privat. Sigui quina sigui l'orientació professional que l'alumne segueixi en el futur, aquesta assignatura li hauria de servir de marc de referència constant. És important saber-se situar en tot moment dintre la pròpia disciplina: saber d'on es ve i cap on es va. Per més aplicada que sigui l'orientació professional del futur geògraf, és bàsic comptar amb un bon bagatge teòric. De les aules de la Universitat han de sortir bons professionals, no simples tecnòcrates.

B. PROGRAMA

. Introducció

1. L'imperialisme europeu decimonònic i la geografia
2. La geografia i l'aparell d'Estat
3. El positivisme, l'evolucionisme i el determinisme ambiental. Ratzel i la "Geopolitik" alemanya.
4. Vidal de la Blache, l'escola francesa i la geografia regional tradicional
5. Camins tallats, veus en el desert: l'anarquisme i la geografia
6. Sauer i l'enfocament culturalista nord-americà
7. L'anàlisi històrica en geografia
8. Neopositivisme i geografia teòrico-quantitativa
9. Geografia radical i marxista
10. Geografia del comportament ambiental
11. La geografia humanística
12. Espai i gènere. La introducció de l'anàlisi feminista en geografia
13. Postmodernisme i geografia. La redescoberta del lloc i del context espacial. Cap a una nova geografia regional?

C. AVALUACIO

S'utilitzaran cinc indicadors per a l'avaluació final:

- a) L'assistència regular a classe.
- b) Les lectures assignades i, per tant, la participació activa durant la classe i durant les sessions de discussió, participació que inclou el lliurament d'un comentari escrit de 5 a 10 pàgines per sessió de discussió.
- c) L'èxit en la direcció d'una d'aquestes sessions. Cadascun de vosaltres haurà de dirigir una de les sessions de discussió. Haureu de presentar les lectures prèviament assignades, plantejar els principals punts de discussió i portar correctament el debat.
- d) Ressenya d'un llibre de caràcter general (tipus manual) sobre pensament geogràfic. S'haurà de triar d'acord amb el professor i tindrà una extensió de 5 a 10 pàgines. S'adjunta a l'apartat E una llista orientativa dels publicats en castellà.
- e) Examen final basat en les exposicions teòriques fetes a classe pel professor, en les sessions de discussió i en les lectures obligatòries.

D. SESSIONS DE DISCUSSIO I LECTURES OBLIGATORIES

Nota: És difícil preveure si hi haurà alguna modificació en les lectures adjuntes. En qualsevol cas, les possibles variacions s'anunciaran amb temps. S'aconsella que les lectures es llegeixin seguint l'ordre en què estan referenciades. Vull fer observar que aquesta bibliografia està condicionada pel fet que la majoria d'alumnes no llegeixen encara amb fluïdesa un mínim de dos idiomes, tal com seria desitjable. La pràctica totalitat de la bibliografia és en català i en castellà i es troba a la Biblioteca de la Facultat de Lletres ("Bib." en les referències bibliogràfiques). La podeu també adquirir a la Llibreria Universitària instal·lada a la Pujada de Sant Domènec.

1ª Sessió de Discussió (Temes 1 a 3)

- Lectures referides als temes 1 a 3

. CLAVAL, Paul, 1987, **Geografía humana y económica contemporánea**, Madrid, Akal, pp.7-14, 30-41. Bib.

. GARCIA BALLESTEROS, Aurora; BOSQUE SENDRA, Joaquín, 1985, "Evolución y tendencias actuales de la Geografía Política", **Documentos d'Anàlisi Geogràfica**, 6, pp.115-132. Bib.

. GOMEZ MENDOZA, Josefina; MUÑOZ JIMENEZ, Julio; ORTEGA CANTERO, Nicolás, eds., 1982, **El pensamiento geográfico**, Madrid, Alianza Universidad, pp.193-203. Bib.

. MENDEZ, Ricardo, 1986, "El resurgir de la geografía política", in GARCIA BALLESTEROS, Aurora, ed., 1986, **Teoría y práctica de la geografía**, Madrid, Alhambra Universidad, pp.328-347. Bib.

. RATZEL, Friedrich, 1988 (1897), **Géographie Politique**, Lausanne/Genève, ERESA, pp.1-32, 230-258, 275-287, 328-348. Bib.

2ª Sessió de Discussió (Temes 4 i 5)

- Lectures referides al tema 4

. VIDAL DE LA BLACHE, Paul, 1903, **Tableau de la Géographie de la France**, Paris, Hachette, pp.7-39.

. VIDAL DE LA BLACHE, Paul, 1911, "Les genres de vie dans la géographie humaine", **Annales de Géographie**, 111, pp.193-212.

. VIDAL DE LA BLACHE, Paul, 1911, "Les genres de vie dans la géographie humaine", **Annales de Géographie**, 112, pp.289-304.

. RIUDOR I GORGAS, Lluís, 1989, "L'herència vidaliana en la geografia espanyola", **Treballs de la Societat Catalana de Geografia**, 20, pp.21-34. Bib.

. NELLO, Oriol, 1984, "El lloc de *La Cerdanya* en l'obra de Pau Vila i en l'evolució dels estudis geogràfics a Catalunya", Pròleg a VILA, Pau, 1984 (1926), **La Cerdanya**, Barcelona, Empúries, pp.7-14. Cal també mirar-se l'índex i fullejar el contingut.

. ORTEGA VALCARCEL, J., 1987, "Evolución y situación actual de la geografía regional en España", in BOSQUE MAUREL, Joaquín, ed., 1987, **La geografía española y mundial en los años ochenta**, Madrid, Ediciones de la Universidad Complutense, pp.481-494. Bib.

- Lectures referides al tema 5

. VICENTE MOSQUETE, María Teresa, 1983, **Eliseo Reclus: La geografía de un anarquista**, Barcelona, Los Libros de la Frontera, pp.179-210. Bib.

. COLECTIVO DE GEOGRAFOS, ed., 1980, **Eliseo Reclus: La geografía al servicio de la vida**, Barcelona, 7 1/2, pp.11-32, 33-78 i 159-221. Bib.

. VILLANUEVA, Maria, 1988, "Piotr Aleksejevic Kropotkin: Allò que hauria d'ésser la geografia", **Documents d'Anàlisi Geogràfica**, 13, pp.103-125. Bib.

3ª Sessió de Discussió (Temes 6 i 7)

- Lectures referides al tema 6

. BELIL, Mireia; CLOS, Isabel, 1983, "Notes a l'entron del pensament de Carl O. Sauer (1889-1975)", **Documents d'Anàlisi Geogràfica**, 2, pp.177-188. Bib.

. GARCIA RAMON, Maria Dolors, ed., 1985, **Teoría y método en la geografía humana anglosajona**, Barcelona, Ariel, pp.7-21, 38-53. Bib.

. GOMEZ MENDOZA, Josefina; MUÑOZ JIMENEZ, Julio; ORTEGA CANTERO, Nicolás, eds., 1982, **El pensamiento geográfico**, Madrid, Alianza Universidad, pp.349-354. Bib.

- Lectures referides al tema 7

. BOSQUE MAUREL, Joaquín, 1983, "Geografía, Historia y Geografía Histórica", **Estudios Geográficos**, XLIV (172-173), pp.317-338. Bib.

. VILAGRASA I IBARZ, Joan, 1985, "La geografía històrica anglosaxona", **Revista Catalana de Geografia**, 0, pp.31-46. Bib.

4ª Sessió de Discussió (Tema 8)

. GARCIA RAMON, Maria Dolors, ed., 1985, **Teoría y método en la geografía humana anglosajona**, Barcelona, Ariel, pp.57-66. Bib.

. CLAVAL, Paul, 1987, **Geografía humana y económica contemporánea**, Madrid, Akal, pp.92-111. Bib.

. BOSQUE SENDRA, Joaquín, 1986, "La evolución de la geografía teórica y cuantitativa", in GARCIA BALLESTEROS, Aurora, ed., 1986, **Teoría y práctica de la geografía**, Madrid, Alhambra Universidad, pp.44-62. Bib.

. SCHAEFER, Fred K., 1971 (1953), **Excepcionalismo en Geografía**, Barcelona, Ediciones de la Universidad de Barcelona. Bib.

5ª Sessió de Discussió (Tema 9)

- . GOMEZ MENDOZA, Josefina; MUÑOZ JIMENEZ, Julio; ORTEGA CANTERO, Nicolás, eds., 1982, **El pensamiento geográfico**, Madrid, Alianza Universidad, pp.134-154. Bib.
- . GARCIA BALLESTEROS, Aurora, ed., 1985, **Geografía y Marxismo**, Madrid, Editorial de la Universidad Complutense, pp.7-19, 141-151, 153-180. Bib.
- . GARCIA RAMON, Maria Dolors, ed., 1985, **Teoría y método en la geografía humana anglosajona**, Barcelona, Ariel, pp.139-163. Bib.

6ª Sessió de Discussió (Temes 10 i 11)

- Lectures referides al tema 10
- . CAPEL, Horacio, 1973, "Percepción del medio y comportamiento geográfico", **Revista de Geografía**, VII (1-2), pp.58-150. Bib.
- Lectures referides al tema 11
- . GARCIA RAMON, Maria Dolors, ed., 1985, **Teoría y método en la geografía humana anglosajona**, Barcelona, Ariel, pp.219-241. Bib.
- . NOGUE I FONT, Joan, 1985, **Una lectura geogràfico-humanista del paisatge de la Garrotxa**, Girona, Col.legi Universitari de Girona-Diputació de Girona, pp.13-16, 29-38, 50-71, 85-96, 191-204. Bib.

7ª Sessió de Discussió (Tema 13)

- . MOLINA IBAÑEZ, Mercedes, 1986, "Paisaje y región: una aproximación conceptual y metodológica", in GARCIA BALLESTEROS, Aurora, ed., 1986, **Teoría y Práctica de la Geografía**, Madrid, Alhambra, pp.74-87. Bib.
- . NOGUE I FONT, Joan, 1989, "Espacio, lugar, región: Hacia una nueva perspectiva geográfica regional", **Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles**, 9, pp.63-80. Bib.
- . **Treballs de la Societat Catalana de Geografia**, 21. Número especial dedicat al **Curs de Geografia Regional de Girona (Juliol de 1989)**. Heu de llegir les pàgines: 10-14, 15-38, 51-88. Bib.

E. ALGUNS MANUALS DE PENSAMENT GEOGRAFIC EN CASTELLA

- . BUTTIMER, Anne, 1980, **Sociedad y medio en la tradición geográfica francesa**, Barcelona, Oikos-Tau.
- . CAPEL, Horacio, 1981, **Filosofía y ciencia en la geografía contemporánea. Una introducción a la geografía**, Barcelona, Barcanova.
- . CLAVAL, Paul, 1974, **Evolución de la geografía humana**, Barcelona, Oikos-Tau.
- . GARCIA BALLESTEROS, Aurora, ed., 1986, **Teoría y práctica de la geografía**, Madrid, Alhambra Universidad. Bib.
- . GARCIA RAMON, Maria Dolors, ed., 1985, **Teoría y método en la geografía humana anglosajona**, Barcelona, Ariel. Bib.
- . GOMEZ MENDOZA, Josefina; MUÑOZ JIMENEZ, Julio; ORTEGA CANTERO, Nicolás, eds., 1982, **El pensamiento geográfico**, Madrid, Alianza Universidad. Bib.
- . GREGORY, Derek, 1984, **Ideología, ciencia y geografía humana**, Barcelona, Oikos-Tau.
- . JOHNSTON, Ronald J.; CLAVAL, Paul, eds., 1986, **La geografía actual**, Barcelona, Ariel.
- . QUAINI, Massimo, 1981, **La construcción de la geografía humana**, Barcelona, Oikos-Tau.
- . SANTOS, Milton, 1990, **Por una geografía nueva**, Barcelona, Espasa Calpe.
- . VILA VALENTI, Joan, 1983, **Introducción al estudio teórico de la geografía**, Barcelona, Ariel.